

PARADIGMA ECONOMICĂ ȘI CREȘTEREA ECONOMICĂ

Nicolae VEREJAN

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: *Cet article représente une étude de l'influence des facteurs de production sur la croissance économique de l'économie de la République de Moldova. Il existe des analyses des taux la croissance économique et l'impact sur le niveau de vie, l'efficacité des facteurs de production et l'obligation d'un nouveau modèle de croissance économique.*

Cuvinte cheie: *rata de creștere economică, mecanism de funcționare a economiei, competitivitate economică, eficiență economică, paradigmă economică.*

Particularitatea percepției oficiale a mecanismului de funcționare a economiei naționale este că chiar și atunci când economia se confruntă cu grave și profunde dezechilibre, atât la micro nivel, cât și la macro nivel, tratările oficiale sunt orientate către determinarea unor calificative pozitive economiei. O modificare matematică a PIB-ului în termeni reali pe parcursul unei perioade analizate, arată tendința pe care o are economia în cadrul fluctuațiilor ciclice a economiei. Însă pe baza acestor tendințe este dificil de estimat care sunt efectele determinate de creșterea economică asupra factorilor de producție utilizați și, respectiv, asupra eficienței economice și consecințelor sociale din cadrul economiei naționale.

Economia R.Moldova pe parcursul a mai bine de 17 ani de transformări nu reușește să schițeze un trend stabil de creștere și dezvoltare economică. Variațiile frecvente a ritmurilor de modificarea a PIB-ului denotă dependența enormă a economiei pe plan extern și lipsa unor transformări calitative în economie care ar fi capabile să atenueze aceste fluctuații.

Ținem să subliniem, că conform estimărilor efectuate în acest studiu în perioada 1995-2011 pe baza valorilor cumulative a variației ratei anuale de modificare a PIB, economia R. Moldova a înregistrat în anul 2011 cumulativ o rată de creștere a PIB mai mare cu numai 1,53 ori în raport cu anul 1994, (vezi datele tabelului nr.1 și figura nr.2).

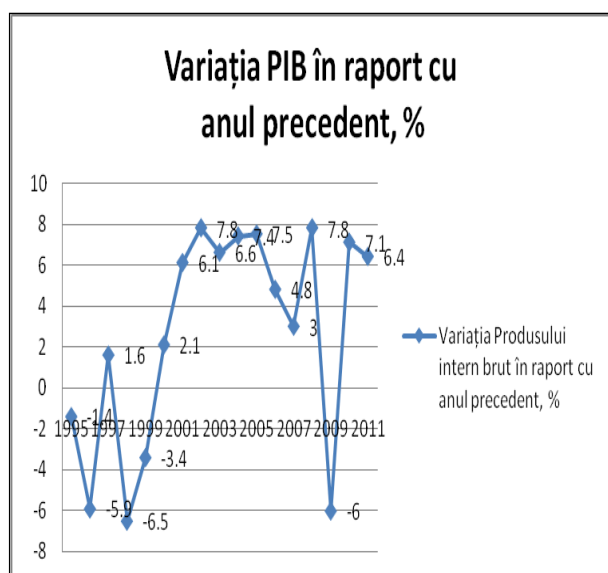

Figura nr. 1

Sursa: Elaborat de autor pe baza calculelor.

<http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/13%20CNT>

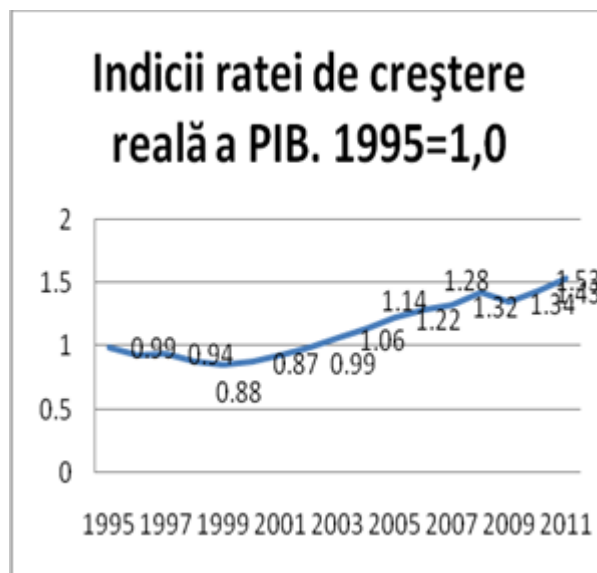

Figura nr.2

Sursa: Elaborat de autor pe baza calculelor.

<http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/13%20CNT>

Pe baza indicatorului indicelui deflator a PIB-ului putem estima care este valoarea PIB-ului real dintr-o anumită perioadă în raport cu un an de comparație. Respectiv, valoarea PIB nominal din 2011 care a constituit 82174083 mii lei, în prețurile anului 1995 reprezintă 10047721 mii lei, ceea ce reprezintă 155,06%

sau o creștere efectivă de 1.55 ori în comparație cu anul 1995. Cu alte cuvinte, indiferent de perioada luată drept bază în calcul – 1994 sau 1995, putem concluziona că standardul mediu de viață a rezidenților din R.Moldova a crescut de 1,5 ori în comparație cu anii 1994-1995.

Poate fi considerat un indicator de excepție, dacă facem abstracție de faptul că potrivit unor aprecieri, economia R.Moldova în primii șapte ani de independență a pierdut practic 2/3 din nivelul de activitate al anului 1990. Deși aprecierile date nu concretizează exact anul în care s-a atins acest nivel, potrivit estimărilor noastre, chiar dacă aceste pierderi ar fi avut loc la anumite perioade calendaristice fixe în intervalul anilor 1996-2000, PIB-ul R.Moldova în anul 2011 a constituit aproximativ 54%-58% în raport cu anul 1990, (vezi datele tabelului nr.1).

Tabelul nr.1

Valori cumulative a variației PIB

	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2009	2010	2011
Valori cumulative efective a variației PIB, 1995-2011, coeficient	0.93	0.88	0.87	0.99	1.14	1.28	1.42	1.43	1.53
Valori cumulative estimate a variației PIB, 1990-2011 ⁶ , coeficient	0.33	0.31	0.31	0.35	0.40	0.46	0.51	0.51	0.54
Valori cumulative estimate a variației PIB, 1990-2011 ⁷ , coeficient		0.33	0.33	0.37	0.43	0.48	0.53	0.54	0.57
Valori cumulative estimate a variației PIB, 1990-2011 ⁸ , coeficient			0.33	0.38	0.43	0.49	0.54	0.54	0.58

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor <http://statbank.statistica.md/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

Aceasta încă o dată confirmă ritmul lent de funcționare a economiei și lipsa de-a lungul anilor a paradigmei de creștere și dezvoltare economică. *Creșterea economică din ultimii 10 ani a avut loc pe fondul unor importante dezechilibre instituționale și macroeconomice ce poate caracteriza mai degrabă o stagnare a ascensiunii economice cu degradare lentă, dar continuă a factorilor de producție care, în opinia noastră, va avea repercursiuni economice și sociale ireparabile într-o perioadă medie (3-5 ani) sau chiar lungă de timp (10-12 ani).*

Dacă pe parcursul anilor viitori, prin ipoteză, s-ar păstra rata medie de creștere economică din ultimii 11 ani – 5% pe an, atunci nivelul de activitate a economiei naționale corespunzător anului 1990 poate fi înregistrat aproximativ peste 11-12 ani, (vezi tabelul nr.2). Astfel, ritmurile actuale de evoluție economică a țării sunt insuficiente pentru o schimbare radicală a situației economice și sociale din țară în următorii 5 ani.

Dacă presupunem că economia va reuși, totuși, să înregistreze un ritm anual mediu de creștere economică de 7% (este nivelul maximal atins în ultimii 6-8 ani), lucrurile radical nu se schimbă – nivelul de activitate corespunzător anului 1990 poate fi atins aproximativ peste 9-10 ani.

Tabelul nr.2

Cota parte a PIB anual în raport cu nivelul anului 1990

Ritmul mediu de creștere	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rm = 1,14	0.62	0.70	0.80	0.91	1.04	1.19	1.35	1.54	1.76	2.00
Rm=1,05	0.57	0.60	0.63	0.66	0.69	0.72	0.76	0.80	0.84	0.88
Rm =1.07	0.58	0.62	0.66	0.71	0.76	0.81	0.87	0.93	0.99	1.06

Sursa: Elaborat de autor.

Rata medie anuală de creștere economică de 14% utilizată în acest studiu este luată drept indicator de reper care corespunde, conform unor estimări, ratei medii anuale de creștere înregistrat de R.Moldova în

⁶ Nivelul 2/3 din anul 1990 atins în anul 1996;

⁷ Nivelul 2/3 din anul 1990 atins în anul 1998;

⁸ Nivelul 2/3 din anul 1990 atins în anul 2000.

anii 1980-1990, fiind parte integrată în economia fostei URSS, când nivelul de bunăstare a populației în această perioadă a crescut simțitor.

Dacă ipotetic R. Moldova ar înregistra o rată medie de creștere economică de 14%/an, atunci nivelul anului 1990 poate fi atins în aproximativ 5 ani, iar peste 10 ani poate fi dublat. Or, realitatea economică afit pe plan intern, cât și pe plan extern impun alte condiții de desfășurare a evenimentelor economice.

Desigur că calculele date iau în considerație mai mult partea cantitativă a creșterii economice și nu poate lua în considerație factorii de ordin calitativi, care au poate cea mai mare importanță în asigurarea unei creșteri economice sănătoase și competitive.

Competitivitate și eficiență economică.

Recent, Forumul Economic Mondial a lansat Raportul anual cu privire la indicele competitivității globale⁹. Raportul stabilește principalele puncte forte și puncte slabe ale țărilor, identificand și cheia priorităților de reformă a politicilor. Clasamentul țărilor după nivelul competitivității globale, publicat de Forumul Economic Mondial, se bazează pe datele economice din 142 de țări și pe un studiu realizat în randul a 15.000 de lideri în afaceri.

Potrivit Raportului, în topul celor mai competitive state din lume, Elveția și-a menținut poziția sa de lider mondial cu un scor de 5,74 puncte, fiind urmată de Singapore (5,63 puncte), Suedia (5,61 puncte), Finlanda (5,47 puncte) și SUA (5,43 puncte).

În clasamentul internațional al Indicelui Competitivității Globale, Republica Moldova s-a poziționat pe locul 93, fiind în creștere cu o poziție comparativ cu anul precedent. Cea mai înaltă poziție în clasament a fost obținută la indicatorul linii de telefonie fixă, unde Republica Moldova s-a situat pe locul 35.

Cele mai joase valori s-au înregistrat la sub-pilonul *Adoptarea tehnologică*, care reprezintă o provocare importantă pentru R. Moldova. Disponibilitatea tehnologiilor avansate este la un nivel nesatisfăcător, înregistrind doar 3.9 puncte din 6.5 (maxima de punctaj) după nivelul de absorbție a tehnologiilor de către firme, și doar 4,1 puncte din 6.4 după transferul de tehnologii. În lumea globalizată de azi, progresul tehnologic este esențial pentru creșterea competitivității.

WEF menționează, că multe din dificultățile cu care se confruntă economiile avansate, în special în statele de la periferia zonei euro, sunt strans legate de competitivitatea modestă, care limitează creșterea productivității și eficienței pe termen lung. Eforturile de stabilizare fiscală și reducerea poverii datoriei trebuie prin urmare completate prin reforme care să asigure sporirea competitivității și îmbunătățirea potențialului de creștere, pe termen mediu și lung.

Subliniem, că *piramida* asigurării competitivității unei economii presupune respectarea unei ierarhii evolutive, în timp a unor procese economice și sociale care sunt vitale și determinante în asigurarea unei creșteri economice sănătoase care ar fi capabilă să asigure dezvoltarea economică pe termen mediu și lung.

Conform metodologiei elaborate de către Forumul Economic Mondial (WEF) în Raportul anual cu privire la indicele competitivității globale pentru estimarea competitivității sunt formulate trei module mari de indici grupați astfel : *cerințe de bază* – modulul I (în cazul nostru Pilonii fundamentali) ; *Promotori de eficiență* – Modulul II (Pilonii eficienței economice) ; *Factorii de inovare și sofisticare* – Modulul III (Pilonii economiei bazate pe cunoaștere).

În opinia noastră, acești piloni pot fi atinși ca performanță treptat, începînd cu primul pilon și ulterior deplasîndu-ne de la stînga la dreapta, pe potriva unei « pelicule » pe care se derulează viața economică și socială dintr-un anumit stat. Nu poate fi înregistrată eficiența economică a factorilor de producție în condițiile cînd unii piloni fundamentali a economiei sunt absență sau neglijați. Așa după stabilirea regulilor de joc în economie prin accentuarea politicilor instituționale de durată în stat, prin crearea treptată a infrastructurii economice și sociale, prin reformarea și modernizarea sistemului educațional și de sănătate, pilonii eficienței economice se vor activa în mare parte de la sine.

Tot mai frecvent se utilizează sintagma «economia bazată pe cunoaștere», dar în opinia noastră, mecanismul actual de funcționare a economiei R. Moldova nu este pregătit pentru a accesa cu adevărat acest pilon atît de important pentru țară. Noi nu am depășit nici măcar primul pilon de bază, care este fundamental oricărui mecanism economic – reguli de joc și previzibilitate pe termen mediu și, chiar lung, de timp. Renumitul cercetător Baumol afirma, că ceea ce face ca antreprenoriatul să se manifeste ca factor esențial al creșterii competitivității și prosperității nu este capacitatea de inovare sau așa-zisul „spirit antreprenorial”, ci mai ales cadrul instituțional în care se manifestă activitatea antreprenorială.

Este oportun să reconsiderăm unele „reper și valori” care ne-au permis sau ne-au adus în situația în care ne aflăm astăzi, să ne oprim, să redirecționăm toate forțele pentru formarea și concolodarea pilonului I, care este unul fundamental.

⁹ http://www.mtic.gov.md/img/d2011/download/2012/04-11/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf

Implementarea concomitentă a diverselor politici sociale, educaționale, juridice, economice, inovaționale etc. cu obiective și caracteristici specifice celor trei piloni poate fi comparată, în opinia noastră, cu „aruncarea banilor într-un butoi fără fund”. Ratele modeste de creștere economică înregistrate pînă în prezent, eficiența modestă a factorilor de creștere economică și insuccesul politicilor instituționale în diverse domenii sociale demonstrează încă o dată vulnerabilitatea „paradigmei” actuale de creștere și dezvoltare economică a țării.

Eficiența economică a unei economii naționale este dependentă direct de organizarea instituțională în stat și procesele de creștere economică, care asigură diminuarea costurilor de producție pe unitate de produs datorită acumulărilor de capital și progresului tehnic din această economie.

Concluzii

Economia R.Moldova pe parcursul a mai bine de 17 ani de transformări nu reușește să schițeze un trend stabil de creștere și dezvoltare economică. Lipsa unor transformări calitative de decenii în curs în economie o fac dependentă, necompetitivă și degradantă.

Potrivit estimărilor noastre, datorită pierderilor enorme de PIB în primii 6-7 ani de independență (circa 2/3), PIB-ul R.Moldova în anul 2011 a constituit aproximativ 54%-58% în raport cu anul 1990, nivel care dă un răspuns clar cu referire la eficiența politicilor, inclusiv economice, implementate pe parcurs de mai bine de 20 ani.

Creșterea economică din ultimii 10 ani a avut loc pe fondul unor importante dezechilibre instituționale și macroeconomice ce poate caracteriza mai degrabă o stagnare a ascensiunii economice cu degradare lentă, dar continuă a factorilor de producție care, în opinia noastră, va avea repercursiuni economice și sociale ireparabile într-o perioadă medie (3-5 ani) sau chiar într-o perioadă lungă de timp (10-12 ani)..

Ritmurile actuale de evoluție economică a țării sunt insuficiente pentru o schimbare radicală a situației economice și sociale din țară în următorii 5 ani. Dacă pe parcursul anilor viitori, economia R.Moldova va înregistra rate de creștere de numai 5%-7% anual, atunci nivelul de activitate a economiei naționale corespunzător anului 1990 poate fi înregistrat aproximativ tocmai peste 11-12 ani.

Noua paradigmă de creștere și dezvoltare economică, în opinia noastră, trebuie să revină la pilonul fundamental. Nu poate fi înregistrată creștere durabilă în condițiile cînd unii piloni fundamentali a economiei sunt absență sau neglijați. După stabilirea regulilor de joc în economie prin accentuarea politicilor instituționale de durată în stat, prin crearea treptată a infrastructurii economice și sociale, prin reformarea și modernizarea sistemului educațional, juridic și de sănătate, pilonii eficienței economice și a economiei bazate pe cunoaștere se vor activa în mare parte de la sine.

Bibliografie:

<http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=191&>

http://www.mtic.gov.md/img/d2011/download/2012/04-11/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf

<http://statbank.statistica.md/pxweb/Dialog/SaveShow.asp>.